

УДК 373.5.016-37.091.33

DOI <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1-41-46>

Марія Лавренова,

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4749-8910>

м. Мукачево, Закарпатська обл.

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ КОМІКСІВ НА ЗАНЯТТЯХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Анотація.

У статті обґрунтовано можливості різноманітності навчальної діяльності за допомогою коміксів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Автором представлено тематику та запропоновано механізм роботи над коміксами на уроках у початковій школі. Практично показано, що комікси як вид навчальної діяльності можна використовувати на будь-якому етапі уроку та в ролі мовної та мовленнєвої діяльності учня.

Ключові слова: комікс; молодші учні; уроки мовно-літературної освітньої галузі.

На сучасному етапі середня освіта переживає процес активних змін, викликаних об'єктивними передумовами. Серед них особливу роль відведено новим поколінням дітей, які народилися та виростили в умовах цифрового повороту. Сучасне суспільство характеризується збільшенням ролі інформації і знань у всіх сферах життєдіяльності. Не випадково одним із актуальних завдань сучасної освіти є формування в учнів компетенцій, а насамперед – інформаційних.

Засоби навчання (наприклад, текстові документи) стають непопулярними, ненаочними і втрачають ефективність. Більш відомим недоліком текстових документів є їх низький ступінь сприйнятливості. На зміну текстовим документам стали запроваджувати документи, які мають значну кількість графічних образів: схем, інтелект-карт і, навіть, оповідань, виконаних у жанрі коміксів.

Змістова лінія «Досліджуємо медіа» Типової освітньої програми (2018 р.) [6], розробленої відповідно до Державного стандарту початкової освіти [1] та нового Закону України «Про освіту» [2], передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіа-текстах та використовувати її, створювати прості медіа продукти; висловлювати власні думки й почуття стосовно перегляду простих медіа-продуктів. Медіа-тексти – це фото (світлина), книжка, малюнок, фото колаж, дитячий журнал, комікс, листівка, стіннівка, реклама, афіша, мультфільм, SMS-повідомлення, комп'ютерна гра [3]. Над специфікою графічної літератури працюють як вітчизняні дослідники, так і вчені з різних країн, а саме: В. Айснер, Р. Бреннер, Я. Бургерова, Р. Вороніна, Н. Востряков, Є. Даниленко, У. Еко, Е. Йорсатер, Є. Козлов, Н. Кон, Н. Космацька, Ф. Лакасин, С. Лі, С. МакКлауд, Г. Онкович, Д. Ольшанський, Т. Перпер, Р. Петерсен, С. Підопригора, К. Полякова, Г. Почепцов, А. Сонін та ін.

Метою запропонованої увазі статті є показати практичну значущість коміксів на заняттях у сфері мовно-літературної освітньої галузі.

Використання коміксів на заняттях у початковій школі – це нелегка справа, адже вона вимагає додаткового часу від учителя, але викликає в учнів розумове напруження і бажання висловити власні ідеї, а це означає, включатися в освітній процес говоріння, читання, письма, аудіювання.

Мета використання коміксу в освіті полягає в тому, що можливо отримати новий освітній інструмент з новими властивостями і новим впливом на учня. Інформація в коміксі емоційно забарвлена, зачіпає почуття читача, а це означає краще засвоюється. Візуальну інформацію людина запам'ятовує краще ніж друковану (текстову).

Комікси можуть висвітлювати будь-які теми, наприклад: «Як відпочити, щоб енергію відновити?», «Дружбу неможливо купити, а можливо заслужити», «Як харчуватися, щоб добре

почуватися?», «Слухняний хлопчик», «Комп'ютерні ігри», «Несплачений проїзд», «Хто розумніший?», «Бережи речі в порядку», «Як малий Промінчик ліс розбудив», «Будь чемним та вихованим!», «Мої слова та вчинки», «Лист Діду Морозу», «Будь уважним до інших», «День народження», «Як доглядати за рослини», «Винахід» тощо. Можливості різноманітності освітньої діяльності за допомогою коміксів [4; 5; 7], а саме:

1. *Твори в картинках*. Учні доповнюють малюнками свій твір або надають ілюстровану оцінку прочитаному.

2. *Біографія в картинках*. Молодші учні можуть описати життя відомої історичної особистості, проілюструвавши її фотографіями, малюнками, коментарями.

3. *Виконання учнівських проєктів*. Спочатку комікси – це іронічний жанр. Трохи іронії в учнівських проєктах не зашкодить. Іноді занадто серйозна подача представленої теми проєкту прирікає презентацію на втрату уваги слухачів.

4. *Складання текстів до коміксів*. Учитель готує відеоряд (малюнки, фотографії тощо), що об'єднані однією темою, а учні готують до них тексти.

5. *Можливо ускладнити завдання*. Відеоряд представляється без теми. Учні, після ознайомлення із зображеннями, вигадують назву і підписують сюжети.

6. *Словничок*. Завдання полягає в тому, щоб не просто написати обґрунтування терміна, а скласти до нього комікс.

7. *Ілюстрація пам'яток, норм і правил*. Ця тема охоплює правила поведінки у школі, їдальні, на вулиці тощо.

8. *Звіт про проведений захід*. Учні можуть підготувати фотозвіт із текстовим супроводом після походу чи екскурсії.

9. *Відсутні кадри*. Завдання полягає в тому, що в коміксі декілька кадрів видалено, а учні мають відновити кадри, продумати логічні ланцюжки між ними.

10. *Вписати пропущені слова чи репліки*. Ця вправа мотивує до творчості і, окрім того, вимагає застосувати як знання граматики, так і лексики.

11. *Розташувати репліки або картинки в правильному порядку*. Вправу можна виконувати як самостійно, так і в групах. На заняттях учні з цікавістю читають і переказують репліки героїв і заодно змагаються, хто швидше розташує картинки в правильному порядку.

12. *Прочитати комікс і відповісти на питання*. У цьому випадку комікс замінює звичайний текст, що можна аналізувати, відповідати на питання і робити вправи після прочитання.

13. *Написати відповідь на репліку у вигляді есе*. Писати звичайні твори на задану тему нудно, набагато веселіше написати відповідь на репліку одного з героїв коміксу.

14. *Інші завдання*. Наприклад, учні мають дати новий заголовок, описати героїв, вигадати власне закінчення історії коміксу, робота з лексикою, граматику, пунктуацією та стилістикою тексту (наказовий спосіб вираження, використання вигуків, театралізація змісту коміксу тощо).

Комікси як вид освітньої діяльності можна використовувати на будь-якому етапі заняття та в ролі мовної та мовленнєвої діяльності учня. Вони дають змогу:

- розповісти складну історію за декількома зображеннями;
- надавати коментарі та власне оцінювання щодо подій, явищ тощо;
- активувати лексичні одиниці теми;
- унаочнити типових персонажей і характери, їх поведінку для створення комунікативних ситуацій;
- показати соціокультурні аспекти в дії.

Групова робота «Мова ілюстрації» [3, с. 104–105].

Учитель об'єднує дітей в групи. Кожна група отримує картки з невеликими текстами на одну тему, але різного художньо-емоційного забарвлення. Окрім того, групи отримують роздруковані малюнки чи фотографії, що можуть проілюструвати ці тексти.

Завдання:

- прочитати отриманий текст;

- розглянути малюнки/фотографії;
 - обрати ті малюнки/фотографії, що можуть проілюструвати саме Ваш текст;
 - пояснити, які деталі ілюстрації найбільше відповідають змісту тексту.
- Підсумкові питання. Питання для обговорення:
- Навіщо додавати ілюстрації до тексту?
 - У цій справі вони Вам допомогли чи ні більш емоційно сприйняти зміст?
 - Які ілюстрації Вам більше подобаються: малювані чи фотографії?
 - Чим би Ви ілюстрували (малюнками чи фотографіями) казки? Вірші? Байки? Наукові твори?
 - Чи бувають ілюстрації в дорослих книжках?
 - Чи доводилося Вам ілюструвати тексти? У чому труднощі? Що сподобалося?
 - Чи всі твори були так проілюстровані художниками, як Ви уявляли картинку при читанні?
 - Чи хотілось Вам щось змінити?
 - Про що Ви можете дізнатися, розглядаючи ілюстрації перед читанням твору?
 - Чи можете Ви за ілюстрацією визначити характер героя? Як художник Вам допомагає це

зробити?

- Які ще твори може доповнити ілюстрація? Як можна ілюструвати музичний твір?

Діти доходять висновку, що ілюстрація – це зображення, що супроводжує текст літературного чи музичного твору, газетної статті тощо з метою полегшення для читача/слухача візуалізації змісту.

Інтерактивне спілкування [3, с.106].

Учитель пропонує учням переглянути декілька журналів із коміксами (зі шкільної бібліотеки, з домашньої бібліотеки учнів, придбаних у книгарнях або в поштовому відділенні тощо).

- У чому полягає головна різниця між книжкою з ілюстраціями та коміксом?

Діти доходять висновку, що ілюстрування книги передбачає багато тексту і трохи малюнків, а в коміксах навпаки – багато малюнків і мало тексту.

«Створюємо комікс» [3, с.107].

Учитель пропонує учням об'єднатися в групи. Створити власний комікс у такому віці ще важко, тому є сенс спочатку запропонувати закінчити роботу над певною заготовкою. Таким чином, кожна група отримує роздрукований варіант коміксу (сюжетних малюнків), у яких не зроблено відповідні надписи. Учні складають за малюнками історію, додають у «словесних бульбашках» відповідні репліки, вигуки. Створені історії кожна група презентує однокласникам.

Завдання:

1. Намалюйте сюжетні картинки і напишіть репліки героїв.
2. Презентуйте свій комікс друзям, однокласникам, батькам.

Окрім підручників, комікси трапляються в дитячих журналах «Весела перерва», «Джміль», «Зернятко», «Малютко», «Професор Крейд» тощо. Вони призначені для дітей віком від 6 до 12 років.

Приклад. На заняттях мовно-літературної освітньої галузі можна використовувати комікс надрукований у дитячому журналі «Джміль» № 9, 2018 р. «Чи можна бути кращим за всіх?» [8].

Орієнтовні запитання і завдання для бесіди з дітьми за коміксом:

- Чому Зайчик переміг у змаганнях із бігу?
- Чи права була Зайчиха, коли обіцяла йому перемогу?
- А чи міг зайчик стати кращим і в інших видах спорту? Чому?
- То, можливо, і не потрібно було йому боротися за перемогу з іншими звірятами?
- Чи потрібно брати участь у змаганнях, коли знаєш, що не зможеш стати кращим? Об-

ґрунтуй свою думку.

- Чи можливо завжди лише перемагати? Чому? А прагнути до перемоги?
- Пригадай, чи зустрічаються у житті спортсмени – переможці одразу в декількох видах спорту. Чому, на твою думку, їм це вдається?
- Як ти гадаєш, чи можеш ти перемогти в декількох різних спортивних дисциплінах?

Чому?

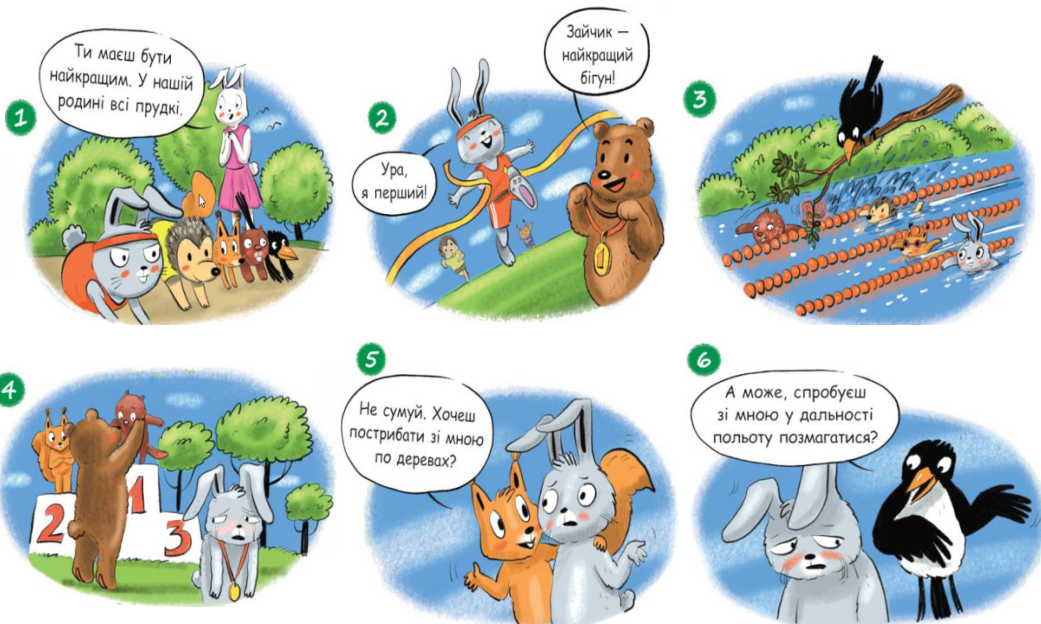

- Що означає вислів «об’єктивно ставитися до власних можливостей»?
- Чи необхідно вміти це робити? Чому?
- Чи потрібно засмучуватися, коли не вдалося перемогти?
- Що необхідно робити для здобуття перемоги?
- Чому, втішаючи спортсменів, коли вони спіткали невдачу, кажуть: «Головне не перемога, а участь»? То, може, й справді не треба прагнути перемагати?
- Як потрібно насправді розуміти цей вислів?

Аналізуючи наявний досвід використання коміксів в освіті необхідно зазначити, що в методиці викладання комікс не може бути єдиним чи основним освітнім засобом, що використовується на занятті. Однак, враховуючи позитивні сторони застосування таких засобів візуалізації інформації, визначаючи їх місце в освітньому процесі, комбінуючи з іншими засобами, необхідно визнати високий дидактичний потенціал коміксів [4].

Комікс має значну практичну цінність в освітньому процесі, тому його активно використовують у закордонних школах. В освітній системі України цей досвід починають активно застосовувати та втілювати, особливо на заняттях мовно-літературної освітньої галузі. Комікс є корисним для учнів молодших класів, тому що в них переважає наочно-образне мислення. Комікс підвищує мотивацію. Читати комікси набагато легше та цікавіше, адже веселі картинки забезпечують візуальну підтримку. Використання коміксів дає змогу зменшити тривалість презентації, доповіді, лекції або пояснення нового поняття. Комікс спрощує та прискорює процес пізнання, оскільки він ділиться на фрагменти.

Таким чином, здійснене дослідження не вичерпує повноти означеної проблеми. Перспективи наукових розвідок вбачаємо у вивченні зарубіжного досвіду використання сучасних електронних конструкторів створення коміксів.

Оберіть один із варіантів закінчення

або

Використані літературні джерела

1. Державний стандарт початкової освіти: від 21 лют. 2018 р. / Міністерство освіти і науки України. Київ : КабМін України, 2018. 37 с.
2. Про освіту: Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Концепція Нової української школи: від 27 жовт. 2016 р. / Міністерство освіти і науки України. Київ : КабМін України, 2018. 40 с.
4. Лавренова М.В. Шляхи використання коміксів в освітньому процесі. 2018. Вип. 2 (8). С. 143–146. (Серія: «Педагогіка та психологія»).
5. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / О.В. Волошенюк, О.В. Ганик, В.В. Голошапова, Г.А. Дегтярьова, І.Б. Іванова, А.Ю. Кожанова, Г.Ю. Пиза, О.О. Шкребець, О.І. Янкович ; за ред. О.В. Волошенюк, В.Ф. Іванова. Київ : ЦВП, АУП, 2018. 234 с.
6. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти / уклад. А.В. Лотоцька. Харків : Ранок, 2018. 192 с.
7. Onkovich G. Media Didactics in Higher Education: Oriented Media Education // European Conference on Information Literacy (Istanbul, Turkey, October 22–25, 2013). Ankara : Hacettepe University Department of Information Management, 2013. 296 p. P. 101.
8. Чи можна бути кращим за всіх? // Джміль: журнал для дітей від 4 до 10 років, їхніх батьків і педагогів. 2018. № 9. URL: <https://jmil.com.ua/2018-9/movie>.

References

1. *Derzhavnyj standart pochatkovoji osvity [National Elementary Education Standard]*. (2018). Kyiv. 37 p.
2. *Pro osvitu: Zakon Ukrajinjy. Pryjnjato Verkhovnoju Radoju Ukrajinjy 05.09.2017 № 2145-VIII* [On Education: Law of Ukraine. Adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine on 05.09.2017 No. 2145-VIII]. Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. *Koncepcija Novoji ukrajinskoji shkoly: vid 27 zhovtnja 2016 roku [New Ukrainian School Concept: October 27, 2016]*. (2018). Kyiv.
4. Lavrenova, M.V. (2018). Shljakhy vykorystannja komiksiv v osvitnjomu procesi [Ways to use comics in the educational process]. *Naukovyj visnyk Mukachivskojgo derzhavnogho universytetu – Scientific Bulletin of Mukachevo State University*. 2 (8). P. 143–146.
5. Voloshenjuk, O.V., Ghanyk, O.V., Gholoshapova, V.V., Deghtjarjova, Gh.A., Ivanova, I.B., Kozhanova, A.Ju., Pyza, Gh.Ju., Shkrebecj, O.O., & Jankovych, O.I. (2018). *Mediaghramotnistj u pochatkovij shkoli: posibnyk dlja vchytelja [Media literacy in elementary school]*. Kyiv. 234 p.
6. Lotocjka, A.V. (2018). *Typovi osvitni prohramy dlja zakladiv zaghaljnoji serednjoji osvity [Typical educational programs for general secondary education institutions]*. Kharkiv. 192 p.
7. Onkovich, G. (2013). *Media Didactics in Higher Education: Oriented Media Education*. Ankara: Hacettepe University Department of Information Management. 296 p.
8. *Chy mozhna buty krashym za vsikh? [Can it be better than anyone?]* (2018). *Dzhmilj Zhurnal ddja ditej vid 4 do 10 rokov, jikhnikh batjkiv i pedagoghiv – Bumblebee Magazine for children from 4 to 10 years, their parents and teachers*. No. 9. Retrieved from: <https://jmil.com.ua/2018-9/movie>.

Lavrenova Maria. The Practical Application of Comics in the Lessons of the Language and Literary Education Industry.

Summary.

Modern society is characterized by an increased role of information and knowledge in all spheres of life. It is no coincidence that one of the most urgent tasks of modern education is the formation of different kinds of competences for students, and above all, information. Replaced by text documents came documents that have a large number of graphic images: diagrams, intelligence cards and even stories made in the comic book genre. Comics have great practical value in the learning process, so it is actively used in foreign schools. In the educational system of our country, this experience is beginning to be adopted and implemented, especially in the lessons of Ukrainian and literary reading.

The article substantiates the possibilities of a variety of educational activities with the help of comics in the lessons of the language and literary education. Using comics in elementary school is not an easy task, because it requires extra time from the teacher; but it causes students an intellectual strain and a desire to express their ideas. The purpose of using a comic book in education is to get a new educational tool with new properties and new impact on the student. The information in the comic book is emotionally colored, it affects the feelings of the reader, and thus is better absorbed.

The author presents the topic and suggests a mechanism for working on comics in elementary school. Practically it has been shown that comics as a type of learning activity can be used at any stage of the lesson and as a language and speech activity of the student. They allow to: tell a complex story in multiple images; provide comments and own estimates of events, phenomena, etc.; activate lexical units of the topic; to identify typical characters and characters, their behavior for creating communicative situations; to show socio-cultural aspects in action.

Key words: comic; junior high school students; Ukrainian language lessons and literary reading.

Лавренова М. Практическое применение комиксов на занятиях языково-литературной образовательной области.

Аннотация.

В статье обосновано возможности разнообразия учебной деятельности с помощью комиксов на уроках украинского языка и литературного чтения. Автором представлена тематика и предложен механизм работы над комиксами на уроках в начальной школе. Практически показано, что комиксы, как вид учебной деятельности, можно использовать на любом этапе урока и в качестве языковой и речевой деятельности ученика.

Ключевые слова: комикс; младшие школьники; уроки литературного образования.

Стаття надійшла до редколегії 9 квітня 2020 року

УДК 37.013.42

DOI <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1-46-50>

Людмила Виповська,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6834-5713>
м. Пирятин

РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Анотація.

У статті окреслено сучасну систему освіти як компетентнісний підхід стратегічного розвитку. Компетентнісна освіта за своєю сутністю зорієнтована на практичні результати, досвід особистої діяльності, вироблення ставлень, що зумовлює принципові зміни в організації навчання, яке стає спрямованим на розвиток конкретних цінностей і життєво необхідних знань і умінь учнів.

Результати педагогічних спостережень і практика засвідчують, що будь-яка дитина, яка має вроджений або набутий дефект розвитку, може (за відповідних умов і кваліфікованій підтримці) стати повноцінним членом суспільства та самодостатньою особою, розвиватися духовно, забезпечувати себе матеріально відношенні та бути корисною суспільству. Відповідно, життєва компетентність дитини, яка охоплює цілий комплекс характеристик: розвинений чуттєвий досвід, потреби, здібності, звички, особисті якості та практичні уміння, здатна розвиватись і змінюватись з віком і обставинами життя. Вона є суспільно значущою характеристикою, яка має відповідати суспільному

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>